

[Time:3 Hrs]**[Marks: 100]**

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. All question are compulsory.
 2. Figures to the right indicate full marks.
 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

- Q.1** Attempt Any 2 sub questions 20
- a. Define Demography. Explain the nature and scope of Demography.
 - b. Elaborate on the direct and indirect social and economic factors affecting fertility.
 - c. Define Sex Ratio. Explain the causes of declining sex ratio.
- Q.2** Attempt Any 2 sub questions 20
- a. Define Migration. Explain the types of Migration.
 - b. Discuss the key tenets of Lefebvre's theory on Right to City.
 - c. Examine the patterns of migration in the context of denial of the right to city.
- Q.3** Attempt Any 2 sub questions 20
- a. Explain Right to Health from the International and Global perspective.
 - b. Discuss the role of State during the pandemic of coronavirus in India.
 - c. Define Surrogacy. Explain the laws related to surrogacy in India.
- Q.4** Attempt Any 2 sub questions 20
- a. Give an overview of the criminal justice system in India
 - b. Explain Fundamental Rights in India in detail.
 - c. Explain the Role of Police as a Law Enforcement Agency.
- Q.5** Attempt Any 2 Short Notes 20
- a. Significance of Demography
 - b. Characteristics of Migrants
 - c. Maternity Benefit Act
 - d. Constitutional Rights and Duties

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

प्र.१ **कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.** 20

अ. लोकसंख्याशास्त्राची व्याख्या करा. लोकसंख्याशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब. प्रजननक्षमतेवर परिणाम करणाऱ्या प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष सामाजिक आणि आर्थिक घटकांवर तपशीलवार माहिती द्या.

क. लिंग गुणोत्तर परिभाषित करा. घटत्या लिंग गुणोत्तराची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.२ **कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.** 20

अ. स्थलांतराची व्याख्या करा. स्थलांतराचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब. शहराच्या हक्कावरील लेफेब्रेच्या सिद्धांताच्या मुख्य तत्वांची सखोल चर्चा करा.

क. शहराचा हक्क नाकारण्याच्या संदर्भात स्थलांतराच्या पद्धतींचे सखोल परीक्षण करा.

प्र.३ **कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.** 20

अ. आरोग्याचा अधिकार आंतरराष्ट्रीय आणि जागतिक दृष्टिकोनातून सखोलपणे स्पष्ट करा.

ब. भारतातील कोरोनावायरसच्या साथीच्या काळात राज्याच्या भूमिकेवर तपशीलवार चर्चा करा.

क. सरोगसीची व्याख्या परिभाषित करा. भारतातील सरोगसीशी संबंधित कायदे स्पष्ट करा.

प्र.४ कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.

20

अ. भारतातील फौजदारी न्याय प्रणालीचे विहंगावलोकन द्या.

ब. भारतातील मूलभूत अधिकारांचे तपशीलवार वर्णन करा.

क. कायद्याची अंमलबजावणी करणारी संस्था म्हणून पोलिसांची भूमिका सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

प्र.५ कोणत्याही दोहोंवर संक्षिप्त टीप लिहा.

20

अ. लोकसंख्याशास्त्राचे महत्त्व

ब. स्थलांतरितांची वैशिष्ट्ये

क. मातृत्व लाभ कायदा

ड. घटनात्मक अधिकार आणि कर्तव्ये
